

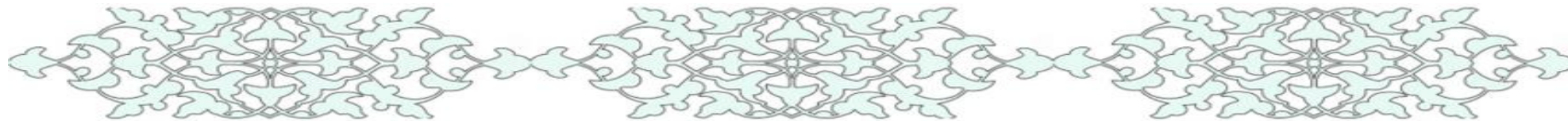

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

عنوان: پایش صنایع غذایی

مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

مهر ۱۴۰۳

شناسنامه گزارش

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
خراسان رضوی

عنوان: پایش صنایع غذایی

مرکز پژوهش‌های اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی خراسان رضوی

واژگان کلیدی: صنایع غذایی، آشامیدنی

تاریخ انتشار: مهر ۱۴۰۳

نشانی: مشهد مقدس - خیابان امام خمینی - جنب باغ ملی - ساختمان اتاق بازرگانی - کد پستی: ۹۱۳۷۷۳۴۱۹۵

مقدمه

- کشور ایران با توجه به تنوع زیست‌محیطی و آب و هوایی خود، مواد اولیه صنایع غذایی و آشامیدنی را به وفور در خود جای داده است و در اغلب موارد دارای مزیت دسترسی به مواد اولیه است (اکبری و همکاران، ۱۳۹۶)؛ این صنعت در کشور به عنوان یکی از بزرگترین صنایع در حوزه تأمین نیازهای داخلی و نیز در حوزه صادرات غیرنفتی شناخته می‌شود (جمشیدنژاد، ۱۳۹۷)، به طوری که ۳۷/۱۸ درصد از کل کارگاه‌های صنعتی، حدود ۱۸ درصد از کل شاغلان، ۱۳ درصد از کل ارزش‌افزوده و ۱۵ درصد از ارزش سرمایه‌گذاری کل صنعت ایران را به خود اختصاص داده است (گزارش مرکز آمار ایران، ۱۳۹۸).
- از مجموع ۲۹۱۴۸ کارگاه صنعتی با ۱۰ نفر کارکن و بالاتر کشور در سال ۱۳۹۸، حدود یک پنجم آن به صنایع غذایی و آشامیدنی اختصاص داشته که حدود ۷۸ درصد از این کارگاه‌ها دارای ۴۹-۱۰ نفر کارکن هستند و بقیه ۵۰ نفر و بالاتر کارکن دارند؛ استان خراسان رضوی با سهم حدود ۱۱ درصد، بیشترین تعداد کارگاه‌ها را در کل کشور دارد، درحالی که استان ایلام با سهم ۲/۰ درصد در انتهای جدول رده‌بندی قرار می‌گیرد. علی‌رغم اینکه استان تهران از نظر تعداد کارگاه در رده دوم قرار دارد، ولی از نظر تعداد شاغلان در مقام اول کشوری جای دارد. استان البرز نیز با وجود قرار گرفتن در جایگاه هفتم به لحاظ تعداد کارگاه، از نظر ارزش‌افزوده در مقام اول کشوری جای گرفته است.

ارزش افزوده کارگاه‌های صنعتی کشور بر حسب طبقات کارکن و فعالیت: ۱۳۹۸-۱۳۹۷ (میلیارد ریال)

۵۰ نفر کارکن و بیشتر		۱۰-۴۹ نفر کارکن		۱۰ نفر کارکن و بیشتر		شرح
۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۷	
۳۵۳۹۱۶	۲۲۸۵۸۲	۱۵۲۳۸۳	۹۳۶۶۱	۵۰۶۲۹۹	۳۲۲۲۴۲	تولید فراورده های غذایی
۳۴۵۲۸	۱۷۴۴۴	۳۴۵۶	۲۰۵۵	۳۷۹۸۴	۱۹۴۹۹	تولید انواع آشامیدنی‌ها
۳۸۸۴۴۴	۲۴۶۰۲۶	۱۵۵۸۳۹	۹۵۷۱۶	۵۴۴۲۸۳	۳۴۱۷۴۱	کل صنایع غذایی و آشامیدنی
۳۵۵۷۰۳۶	۲۴۱۴۲۰۶	۶۴۴۵۹۴	۴۱۹۰۰۵	۴۲۰۱۶۳۰	۲۸۳۳۲۱۱	کل صنعت
%۱۱	%۱۰	%۲۴	%۲۳	%۱۳	%۱۲	نسبت ارزش افزوده صنایع غذایی و آشامیدنی به کل صنعت

۱۰ - تولید فراورده‌های غذایی	
کشتار دام و طیور	۱۰۱۰۱
عمل‌آوری و حفاظت گوشت و فراورده‌های گوشتی از فساد	۱۰۱۰۲
فراوری و نگهداری ماهی، سخت‌پوستان و نرم‌تنان	۱۰۲۰۰
فراوری و نگهداری خرما	۱۰۳۰۱
پاک کردن و درجه‌بندی و بسته‌بندی پسته	۱۰۳۰۲
عمل‌آوری و حفاظت میوه‌ها و سبزی‌ها از فساد- به جز پسته و خرما	۱۰۳۰۳
ساخت روغن‌ها و چربی‌های گیاهی و حیوانی	۱۰۴۰۰
تولید فراورده‌های لبنی	۱۰۵۰۰
ساخت فراورده‌های آسیاب غلات	۱۰۶۱۰
ساخت نشاسته و فراورده‌های نشاسته‌ای	۱۰۶۲۰
ساخت فراورده‌های نانوائی	۱۰۷۱۱
ساخت شیرینی و بیسکویت و کیک	۱۰۷۱۲
ساخت قند و شکر	۱۰۷۲۰
ساخت کاکائو، شکلات و شیرینی‌های شکر	۱۰۷۳۰
تولید ماکارونی، نودل و ورمیشل و فراورده‌های نشاسته‌ای	۱۰۷۴۰
غذاهای آماده- تولید	۱۰۷۵۰
چای‌سازی	۱۰۷۹۱
ساخت سایر محصولات غذایی طبقه بندی نشده در جای دیگر- ب جز چای	۱۰۷۹۲
ساخت غذای آماده حیوانات	۱۰۸۰۰
۱۱ - تولید انواع آشامیدنی‌ها	
ساخت نوشابه‌های بدون الکل؛ تولید آبهای معدنی و سایر آبهای پرشده در بطری	۱۱۰۴۰

سهم ارزش افزوده صنایع غذایی و آشامیدنی استان‌های ایران نسبت به کل کشور در سال ۱۳۹۸

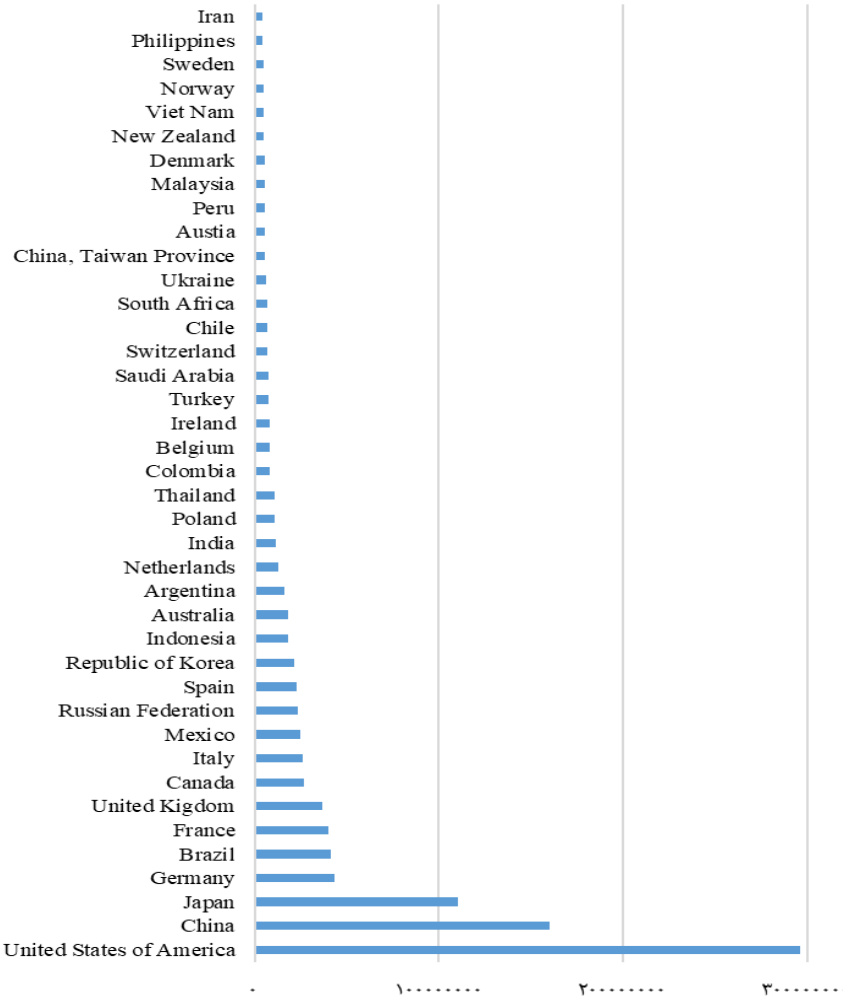

نام استان	ارزش افزوده صنایع غذایی و آشامیدنی	سهم ارزش افزوده صنایع غذایی و آشامیدنی استان از کل کشور (درصد)
آذربایجان شرقی	۴۵۸-۷۳۹۲	۷/۱۲
آذربایجان غربی	۱۵۵۵-۲۳۶	۲/۴۲
اردبیل	۹۶۱۹۶-۰۴	۱/۵۰
اصفهان	۱۶۶۴۱۶۵۷	۲/۵۹
البرز	۹۵۳۷۲۵۳۲	۱۴/۸۳
ایلام	۲۳۴-۳۶	-/۰۴
بوشهر	۲۸۳۶۹۷۸	-/۴۴
تهران	۸۳۸۷۱۸۵۲	۱۳/۰۳
چهارمحال و بختیاری	۷۴۲۷۶۸۸	۱/۱۵
خراسان جنوبی	۲۴۲۳۹۶۵	-/۳۸
خراسان رضوی	۵۲۱۳۴۹۹۶	۸/۱۰
خراسان شمالی	۲۸۴۷۹۴۹	-/۴۴
خوزستان	۳۵-۴۶۲۲۶	۵/۴۵
زنجان	۱۶۶۷۲۳۲۰	۲/۵۹
سمنان	۲۹۶۳۷۵۹۴	۴/۶۱
سیستان و بلوچستان	۳۸۶۲۷۳۲	-/۶۰
فارس	۲۳۲۴۷۹۹۶	۳/۶۱
قزوین	۵۱۸۷۹۹۵۹	۸/۰۷
قم	۵۱۰-۳۳۵	-/۷۹
کردستان	۴۴۴۸۶۴۲	-/۶۹
کرمان	۷۰۸۹۷۵۴	۱/۱۰
کرمانشاه	۱۳۸-۶۸۹۴	۲/۱۵
کهگیلویه و بویراحمد	۷۱۷۴۸۲	-/۱۱
گلستان	۱۵۷۹-۶۷۶	۲/۴۵
گیلان	۲-۵۴۵۸۱۷	۳/۱۹
لرستان	۲۵۶۶۸۷۷	-/۴۰
مازندران	۳۳۴۱-۲۵۰	۵/۱۹
مرکزی	۲۱۷۱۴۸-۰۶	۳/۳۸
هرمزگان	۱-۴۸۲۲۶۹	۱/۶۳
همدان	۶۷۴۸-۰۶۱	۱/۰۵
یزد	۵۷-۷۳۱۸	-/۸۹
جمع	۶۴۳۳۴۸۰۴	۱۰۰

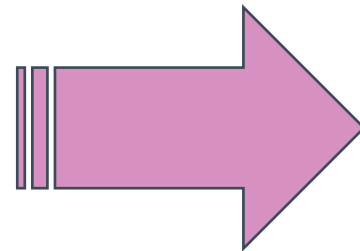
سهم ارزش افزوده صنایع غذایی و آشامیدنی از تولید ناخالص داخلی استان‌ها به تفکیک سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ (درصد)

نام استان	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	میانگین
آذربایجان شرقی	۹۹/۳	۹۵/۵	۷۶/۴	۷۳/۴	۳۱/۶	۷۲/۶	۴۳/۶	۹۳/۶	۸۳/۶	۸۵/۵
آذربایجان غربی	۷۹/۴	۸۸/۵	-۳/۵	۸۶/۴	۹۰/۵	۴۵/۶	۸۳/۵	۳۳/۷	۳۴/۶	۸۲/۵
اردبیل	۹۳/۱	۳۹/۲	۳۶/۲	۱۸/۲	۳۱/۳	۴۷/۳	۸۷/۳	۳۱/۳	-۲/۵	۱۰/۳
اصفهان	۵۱/۱	۲۰/۲	۷۴/۱	۷۹/۱	۴۴/۲	۶۰/۲	۱۶/۲	۱۵/۲	-۱/۲	-۷/۲
البرز	۸۸/۲	۶۵/۲	۳۳/۳	۸۹/۳	۹۱/۴	۹۲/۴	۵۴/۵	۲۱/۶	۳۶/۹	۸۵/۴
ایلام	-۱/۱	۳۶/۰	۴۱/۰	۳۸/۰	۳۵/۰	۴۲/۰	۴۳/۰	۴۴/۰	۳۸/۰	۴۷/۰
بوشهر	۴۳/۰	۶۴/۰	۴۰/۰	۴۰/۰	۸۱/۰	۵۷/۰	۴۷/۰	۵۴/۰	۳۱/۰	۵۱/۰
تهران	۲۴/۱	۵۴/۱	۵۷/۱	۶۷/۱	۲۲/۲	۹۳/۱	۸۴/۱	۸۳/۱	۸۳/۱	۷۴/۱
چهارمحال و بختیاری	۴۸/۶	۸۹/۸	۲۱/۵	۹۱/۲	۲۵/۲	۶۵/۲	۳۷/۳	۲۸/۴	۸۷/۳	۴۳/۴
خراسان جنوبی	۱۸/۱	۹۷/۱	۹۱/۱	۴۸/۲	۵۰/۱	۲۴/۱	-۳/۲	۵۱/۱	۱۲/۲	۸۲/۱
خراسان رضوی	۵۶/۲	۲۴/۳	۸۲/۲	۷۳/۳	۷۳/۳	۴۸/۳	۲۶/۴	۱۵/۴	۲۴/۴	۵۰/۳
خراسان شمالی	۵۳/۱	۸۱/۱	۴۷/۱	۱۰/۱	۳۴/۲	-۲/۲	۱۰/۲	۸۴/۲	۷۰/۲	۹۹/۱
خوزستان	۹۷/۱	۳۵/۲	۱۲/۲	۶۲/۳	۴۱/۳	۶۵/۳	۹۸/۲	۵۰/۳	۵۷/۳	-۲/۳
زنجان	۳۳/۱۴	۴۸/۱۳	۶۳/۱۲	۳۱/۱۶	۳۵/۱۷	۸۸/۱۶	۸۰/۱۲	۶۱/۱۲	۳۱/۹	۹۷/۱۳
سمنان	۲۶/۳	۳۳/۴	۵۴/۳	۳۰/۳	۷۷/۵	۹۴/۸	۴۶/۷	۵۳/۵	۶۱/۱۳	۱۹/۶
سیستان و بلوچستان	۲۰/۶	۵۳/۷	-۷/۷	۲۴/۷	۵۰/۸	۵۹/۷	۵۲/۷	۸۷/۷	۷۵/۷	۴۸/۷
فارس	۴۹/۳	۱۱/۵	۱۸/۵	۶۴/۴	۲۹/۴	۴۰/۳	۱۰/۳	۵۸/۳	۹۱/۲	۹۷/۳
قزوین	۷۶/۳	۹۰/۵	۳۹/۵	۳۲/۴	۶۲/۵	۲۳/۵	۸۱/۶	۳۹/۶	۶۱/۱۳	۳۴/۶
قم	۱۵/۲	۱۱/۳	۷۴/۲	۵۲/۲	۴۳/۳	۱۶/۳	-۴/۳	۸۹/۲	۸۵/۳	۹۹/۲
کردستان	۴۰/۱	۹۰/۱	۴۶/۱	۴۳/۱	-۵/۲	۴۹/۲	۶۴/۲	۷۶/۱	۷۱/۲	۹۸/۱
کرمان	۵۷/۳	۸۰/۵	۴۴/۳	-۹/۳	۳۶/۴	۹۳/۳	۸۳/۳	۲۶/۴	۵۲/۳	۹۸/۳
کرمانشاه	۳۵/۳	۷۵/۲	۴۹/۲	۳۲/۳	۹۸/۱	۳۸/۱	۵۴/۱	۴۶/۲	۱۱/۴	۶۰/۲
کهگیلویه و بویراحمد	۹۵/۴	۹۰/۵	-۹/۶	۵۷/۵	۴۲/۶	۴۱/۶	۴۲/۶	۷۱/۶	۲۳/۷	۱۹/۶
گلستان	-۹/۲	۳۶/۲	-۱/۲	۹۷/۳	۶۷/۳	۹۵/۲	-۸/۳	۴۶/۳	-۹/۴	-۷/۳
گیلان	-۷/۲	۶۴/۲	۲۶/۲	۹۱/۱	۸۰/۲	۵۵/۲	۸۱/۲	۴۳/۲	۷۳/۲	۴۷/۲
لرستان	۲۵/۲	-۴/۲	-۶/۲	۱۲/۲	۷۸/۲	۴۱/۲	۴۸/۳	۸۷/۲	۴۰/۲	۴۹/۲
مازندران	۸۷/۳	۷۸/۴	۷۴/۴	۱۴/۴	۹۰/۴	۷۴/۴	۸۶/۴	۵۸/۵	۴۳/۴	۶۷/۴
مرکزی	-۴/۲	۳۷/۲	۴۷/۲	۹۴/۱	۲۶/۱	۵۹/۳	۲۷/۳	۸۴/۴	۱۲/۴	۸۷/۲
هرمزگان	۲۰/۲	۳۳/۱	۸۴/۱	۴۱/۱	۹۱/۱	۷۲/۱	۷۴/۱	۸۹/۱	۹۱/۱	۷۷/۱
همدان	-۸/۲	۳۸/۱	۱۱/۱	۹۹/۱	۲۷/۲	۳۱/۲	۳۳/۳	۸۴/۴	۲۷/۲	۳۹/۲
یزد	۸۴/۰	۳۴/۱	۴۱/۱	۱۱/۱	۵۷/۱	-۵/۲	۵۳/۱	۶۴/۱	۴۸/۱	۴۴/۱
کشور	۲۸/۲	۸۹/۲	۵۹/۲	۶۵/۲	۲۵/۳	۱۶/۳	۱۲/۳	۳۱/۳	۵۰/۳	۹۸/۲

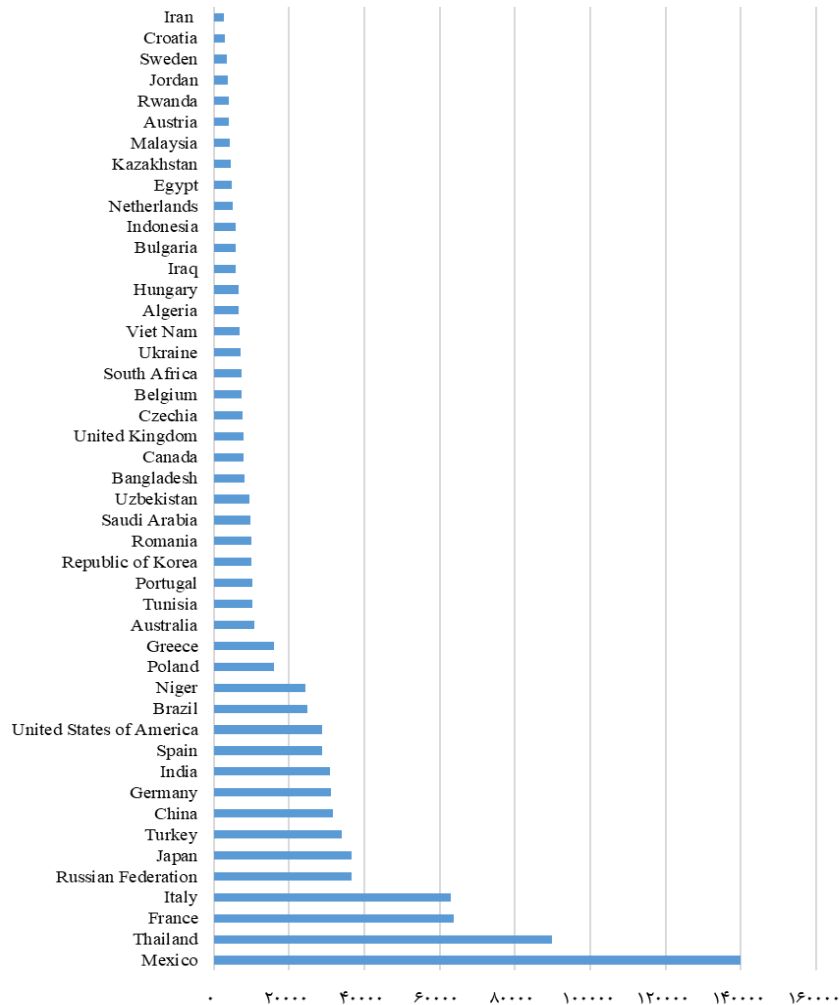

• بنگاه‌های تولیدی ایالات متحده امریکا، چین و ژاپن در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸، به ترتیب با میانگین ۲۹۶، ۱۶۰ و ۱۱۰ میلیارد دلار بیشترین میزان ارزش افزوده را در صنایع غذایی و آشامیدنی ایجاد نموده‌اند؛ همانطور که در نمودار (۱-۱) ملاحظه می‌شود، ایران با حدود ۴ میلیارد دلار در جایگاه چهارم به لحاظ ایجاد ارزش افزوده قرار دارد. البته بایستی توجه داشت اگرچه چین دومین تولیدکننده مواد غذایی و آشامیدنی پس از ایالات متحده امریکا می‌باشد، اما عمده تولیدات این کشور صرف تقاضای داخلی خود می‌شود.

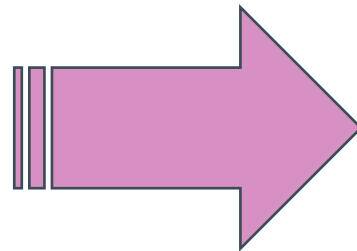

میزان ارزش افزوده صنایع غذایی و آشامیدنی ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان
(میانگین سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۰ - واحد: هزار دلار)

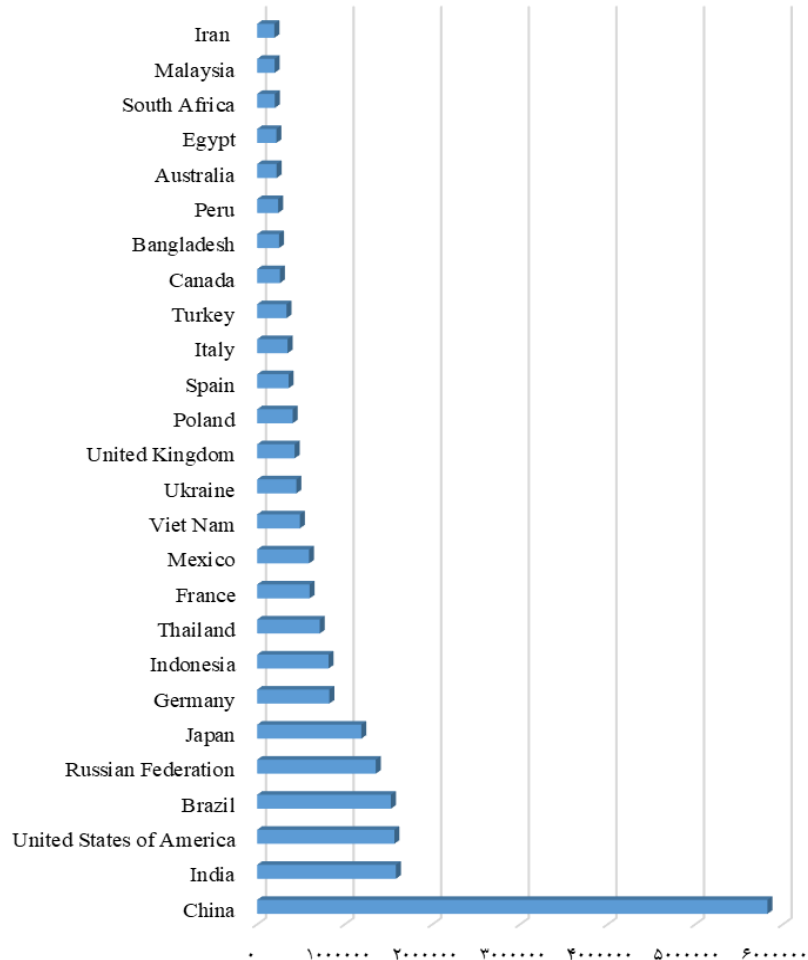
بررسی جایگاه ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان به لحاظ تعداد کارگاه‌های صنایع غذایی و آشامیدنی

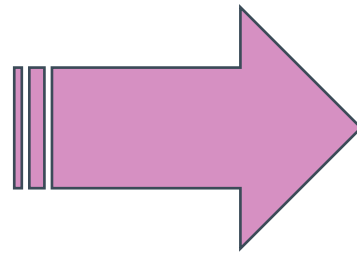
• همانطور که در نمودار (۱-۲) ملاحظه می‌شود، کشور مکزیک با حدود ۱۴۰ هزار واحد صنایع غذایی و آشامیدنی دارای بیشترین کارخانجات تولیدی صنایع غذایی و آشامیدنی می‌باشد؛ پس از آن کشورهای تایلند، فرانسه و ایتالیا قرار دارند. ایران از نظر تعداد واحدهای تولیدی در جایگاه چهل و ششم قرار دارد. وضعیت سایر کشورهای جهان به دلیل اینکه در جایگاه پایین‌تری از ایران قرار داشتند در نمودار نشان داده نشده است.

تعداد کارگاه‌های صنایع غذایی و آشامیدنی ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان
(میانگین سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۲۰)

• براساس داده‌های آماری سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (یونیدو) که در نمودار (۱-۳) نشان داده شده، در فاصله سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸ ایران با میانگین جمعیت شاغل بیش از ۱۹۶ هزار نفر، به لحاظ میزان اشتغال ایجادی در صنایع غذایی و آشامیدنی ایران در جایگاه بیست و ششم جهان قرار دارد؛ کشور چین با ۵۸۲۴۵۲۵ نفر بیشترین تعداد شاغلین را در این صنعت نسبت به کل جهان دارا می‌باشد؛ پس از آن به ترتیب کشورهای هندوستان، ایالات متحده امریکا، برزیل، روسیه و ژاپن قرار دارند که بیش از یک میلیون نفر در صنایع غذایی و آشامیدنی آنها مشغول به کار می‌باشند.

تعداد شاغلین صنایع غذایی و آشامیدنی ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان
(میانگین سال‌های ۲۰۱۸-۲۰۰۰)

شرکای عمده ایران در صادرات محصولات غذایی و آشامیدنی در سال ۲۰۱۸

ردیف	نام کشور	صادرات مواد غذایی	سهم از کل	نام کشور	صادرات مواد آشامیدنی	سهم از کل
۱	روسیه	۵۳/۳۵۰	۸۲/۱۶	عمان	۰۹/۳	۴۱/۲۹
۲	امارات متحده عربی	۱۲/۲۴۰	۵۲/۱۱	گرجستان	۷۱/۲	۷۸/۲۵
۳	کویت	۸۹/۱۷۲	۲۹/۸	آذربایجان	۱۴/۱	۸۰/۱۰
۴	قطر	۷۱/۱۵۷	۵۷/۷	روسیه	۶۸/۰	۵۱/۶
۵	آلمان	۸۶/۱۳۳	۴۲/۶	امارات متحده عربی	۵۳/۰	۰۴/۵
۶	هند	۵۰/۱۰۱	۸۷/۴	قطر	۴۲/۰	۰۱/۴
۷	هنگ کنگ	۵۶/۹۰	۳۴/۴	لبنان	۳۵/۰	۳۰/۳
۸	افغانستان	۵۴/۸۵	۱۰/۴	فرانسه	۱۹/۰	۸۵/۱
۹	عمان	۲۹/۷۰	۳۷/۳	افغانستان	۱۷/۰	۶۱/۱
۱۰	اسپانیا	۹۹/۶۷	۲۶/۳	آلمان	۱۵/۰	۴۶/۱
۱۱	پاکستان	۶۲/۵۰	۴۳/۲	انگلستان	۱۳/۰	۲۵/۱
۱۲	چین	۶۳/۳۷	۸۱/۱	اتریش	۱۲/۰	۱۱/۱
۱۳	سایر	۲۵/۵۲۵	۲۰/۲۵	سایر	۸۳/۰	۸۶/۷
۱۴	جمع	۴۹/۲۰۸۴	۱۰۰	جمع	۱۰۰/۵۲	۱۰۰

تعداد کارگاه‌های صنایع غذایی تحت مالکیت بخش خصوصی به تفکیک استان

